

Сінкевич Є. Г.,
д.і.н., професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики,
Чорноморський державний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв, Україна

*Рецензія книжки Я. Мокляка: *Halycyna contra Galicja. Ukraińskie szkolnictwo średnie i wyższe w debatach Sejmu Krajowego galicyjskiego 1907-1914, Historia Iagellonica, Kraków 2013.**

Сінкевич Е. Г.,
д.и.н., профессор,
Черноморский государственный университет имени Петра Могилы,
г. Николаев, Украина

*Рецензия книги Я. Мокляка: *Halycyna contra Galicja. Ukraińskie szkolnictwo średnie i wyższe w debatach Sejmu Krajowego galicyjskiego 1907-1914, Historia Iagellonica, Kraków 2013.**

Sinkevich Yevgen,
Petro Mohyla Black Sea State University,
Mykolaiv, Ukraine

*Review on the book Я. Мокляка: *Halycyna contra Galicja. Ukraińskie szkolnictwo średnie i wyższe w debatach Sejmu Krajowego galicyjskiego 1907-1914, Historia Iagellonica, Kraków 2013.**

Увазі наукового загалу пропоную рецензію на чергову монографію відомого краківського дослідника, наукового працівника Ягеллонського університету, про шкільництво в Галичині, котрий відомий як автор монографій і статей на подібні теми.

У даній праці автор польсько-українську боротьбу за автономію Галичини. На початку ХХ століття польська політична еліта прагнула зміцнити свої позиції в політиці Галичини, що вело до зменшення присутності українців у всіх сферах публічного життя. Одним із полів на яких точилося протистояння з початку запровадження автономії та до її кінця, була сфера шкільництва. Ярослав Мокляк слушно пов'язав освітні питання з політичними, так як боротьба за національну школу була одночасно боротьбою за формування нової української політичної еліти.

Книга складається з чотирьох розділів. У першому автор описав дебати у Сеймі починаючи з 1907 року стосовно проектів законів запропонованих Міхалом Бобжинським, які розширяли компетенції Крайової шкільної ради і реформували вчительські семінарії. Пропоновані зміни були скеровані з метою, щоб зміцнити контроль над українським початковим і середнім національним шкільництвом та не

допустити створення окремих вчительських семінарій із викладанням українською мовою. До тих двох проектів законів долучилося також подання Давида Абрагамовича стосовно мови врядування чиновників Галичини. З того часу українська публіцистика нарекла зазначені три проекти законів «трилогією» і виділяла появу так званої «кривди руської» («krzywdu ruskiej»), що розумілося як законодавче обмеження прав українського народу в Галичині.

Другий розділ Я. Мокляк присвятив ситуації в середніх школах після того як М. Бобжинський став намісником Галичини. Постійним питанням, яке збуджувало емоції був закон про мови викладання в школах від 1867 року, який парламентарі-українці намагалися змінити. Автор широко представив аргументацію українського депутата Євгена Олесницького, який запропонував змінити статті V і VII того закону. Зміна полягала у запровадженні української мови як мови викладання у вищих класах академічних гімназій Львова, де відповідно до закону від 1867 року обов'язковою була польська мова. Наступні українські парламентарі «закидали» Сейм поданнями щодо створення нових українських класичних гімназій в Бережанах, Самборі, Яворові, Рогатині та другої в Перемишлі. Серед найбільш активних у тій

справі українських парламентарів Я. Мокляк відзначає вже згаданого Є. Олесницького, а також Михайла Короля і Костя Левицького.

У третьому розділі автор описав боротьбу за український університет у Львові, розкриваючи тактику, якою послуговувалися українські політики. Вона полягала в проголошенні двомовності в університеті ім. Франца І, так званому лозунгу, що той університет мав бути не тільки польським, а виключно польсько-українським. В кінцевому результаті та тактика не привела до успіху, так як польське оточення відкидало ці пропозиції. Заслужують на увагу в рецензованій праці Я. Мокляка звернення до питань університетської освіти в Італії і на Балканах.

У четвертому розділі автор представив українсько-польські домовленості, які привели до угоди заключної в лютому 1914 року, де домовлено створити низку нових українських середніх шкіл і університет. На особливу увагу заслуговують підрозділи,

де йдеться про створення приватних класичних гімназій і робота направлена на їх визнання державою шляхом включення до регіонального бюджету – була то українська стратегія, що викликала невдоволення більшості у Сеймі, але реалізована в таких містах як Рогатин, Яворів, Чортків. Однак, домовленості досягнуті в 1914 році виявилися нетривалими, так як стверджує Я. Мокляк, в 1914 році очікування українських політиків значно переважали поступки, на які схильна була піти польська сторона, попри те на ситуацію вплинули події Першої світової війни. Книга має всі елементи наукової публікації, з розлогою бібліографією, а з метою ілюстрації діяльності українських політиків, Я. Мокляк вмістив фотокопії документів Сейму. Безперечно, рецензована книга заповнює прогалини в польській історіографії і її варто було би перекласти на українську мову з метою публікації.